

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Факультет історії та географії
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

протокол вченої ради
факультету історії та географії
№ 2 від 01.09.2021 р.

Голова вченої ради факультету
 (П. КРАВЧЕНКО)

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«МУЗЕЄЗНАВСТВО ТА МУЗЕЙНА СПРАВА»

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	<i>03 Гуманітарні науки</i>
Спеціальність / предметна спеціальність	<i>032 Історія та археологія</i>
Освітня програма	<i>Історія та археологія</i>

Полтава – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» для підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавра за напрямом підготовки 032 Історія та археологія; галузь знань 03 Гуманітарні науки – 17 с.

Розробник (и) програми:

Л. І. Шаповал, кандидат історичних наук, доцентка кафедри історії України

Робоча програма навчальної дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» обговорена і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол засідання № 14 від 01. 09. 2021 р.

Завідувач кафедри історії України

_____ (Л. БАБЕНКО)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Історія та археологія»

_____ (Л. БАБЕНКО)

Робоча програма навчальної дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» перезатверджена на засіданні кафедри історії України

Протокол засідання № _____ від _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

_____ (_____)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Історія та археологія»

_____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Обов'язкова	
	Рік підготовки:	
	2	-
Загальна кількість годин – 90	Семестр	
	4	-
Кількість змістових модулів (за умов поділу) – 3	Лекції	
	<i>20 год.</i>	-
	Семінарські заняття	
	-	-
	Практичні заняття	
	<i>16 год.</i>	-
	Лабораторні заняття	
	-	-
	Самостійна робота	
	<i>54 год.</i>	-
Вид підсумкового контролю: залік		

«Музеєзнавство та музейна справа» – комплексна наукова дисципліна, що розкриває сутність організації суспільної та освітньо - виховної діяльності музейних установ в Україні. Програма навчальної дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» укладена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавра. Ознайомлення з основами музеєзнавства та музейної справи є важливою теоретичною та практичною складовою підготовки фахівців спеціальності (напрямку підготовки) 032 Історія та археологія; 03 Гуманітарні науки, відповідає сучасним запитам розвитку даної галузі знань.

2. Мета навчальної дисципліни: вивчити закономірності розвитку музеїв як науково-дослідних і культурно-освітніх установ, їх організацію та функціонування, ознайомити студентів із роботою музейних закладів, їх мережею в Україні, екскурсійною діяльністю, законодавчою базою музеєзнавства, специфікою музейної практики студентів, що сприятиме розширенню теоретичних знань та слугуватиме базою для підготовки майбутніх істориків для роботи у музеях, навчити формам, прийомам і методам музейної роботи в збереженні й використанні здобутої інформації у дослідницьких і викладацьких цілях для освітніх закладів України.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: знання студентів з курсів «Історія України», «Історія національної культури», «Історичне краєзнавство та музеєзнавство». «Етнографія України».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

1. Вивчити особливості діяльності музеїв відповідно їх класифікації в Україні, проблеми музейних установ у сфері екскурсійної діяльності на сучасному етапі (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10);

2. Визначати методологічні основи курсу «Музеєзнавство та музейна справа», володіти базовим категоріальним і понятійним апаратом навчальної дисципліни у розрізі освітньої та гуманітарної підготовки студентів; (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10)

3. Володіти навичками роботи з класифікації музеєзнавчих джерел та матеріалів за критеріями визначення цінності музейних предметів, проводячи їх науковий аналіз та визначення предметів музейного значення. (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10)

4. Вивчити систему комплектування та функціонування музейних фондів, принципи побудови і використання музейної експозиції в екскурсійній діяльності музеєзнавця; (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10)

5. Знати періоди розвитку музейної справи в Україні, етапи розвитку українського музеєзнавства, формування Державного Музейного Фонду та його структуру (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10);

6. Оволодіння формами комплектування музейних фондів та науково-фондової роботи і використання музейних експозицій, колекцій для науково-дослідної та освітньо-масової роботи (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10);

7. Визначити місце і роль українських музеєзнавців, істориків у розробці реформ в галузі музеєзнавства (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10)

7. Формувати високий рівень громадянської свідомості та соціальної відповідальності студентів, мотивацію до участі у культурних процесах держави; вміння працювати автономно і в команді та приймати самостійні рішення (ФК1-3, ФК5, ПРН6-10);

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Контроль знань є невід'ємною складовою викладання «Музеєзнавства та музейної справи» і проводиться з метою оцінки навчальних досягнень студентів в оволодінні предметом згідно з визначеним програмою рівнем досягнень, оцінки ефективності навчального процесу, підвищення мотивації до навчання. Система контролю має комунікативну спрямованість, що дозволяє визначити рівень сформованості навичок і вмінь студента. Вона характеризується зв'язністю і складністю, і включає поточний і підсумковий види контролю. Поточний контроль реалізується на практичних заняттях шляхом усного чи письмового опитування, при написанні контрольних робіт. Підсумковий контроль проводиться наприкінці трьох кредитних модулів у формі заліку.

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студенти всебічно, систематично і глибоко володіють навчально-програмовим матеріалом, вміють самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїли основну і ознайомлені з додатковою літературою, яка рекомендована програмою. Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» для професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявили нахили до науково-дослідницької роботи.
75-89	Студенти опанували навчально-програмовий матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; показують систематичний характер знань з дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» і вміють самостійно поповнювати свої знання під час аудиторних занять.
60-74	Студенти знають основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але із значною кількістю помилок, ознайомлені з літературою, яка рекомендована програмою дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа». Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили помилки при виконанні підсумкових завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.
35-59	Студенти погано оволоділи навчальним матеріалом, допускають велику кількість помилок при виконанні практичних завдань, передбачених програмою дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа». Оцінка «незадовільно» виставляється студентам, які не можуть продовжувати навчання або приступити до професійної діяльності після закінчення ЗВО без теоретичних знань з курсу.
0-34	Студенти не оволоділи навчально-програмовим матеріалом, допускають грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа». Оцінка «незадовільно» виставляється студентам, які не можуть продовжувати навчання або приступити до професійної діяльності після закінчення ЗВО без теоретичних знань й практичних навичок з курсу «Музеєзнавство та музейна справа».

6. Засоби діагностики результатів навчання: усна відповідь, участь у діалозі, відповідь на поставлене викладачем проблемне питання, виконання завдань у структурі лекцій, винесених на самостійне опрацювання, законспектована відповідь на питання самопідготовки, виконання тестових та практичних завдань, написання модульної контрольної роботи. Також використовуються методи контролю і самоконтролю: усний, письмовий, тестовий, програмований, практичної перевірки, самоконтролю, самооцінки.

7. Програма навчальної дисципліни:

Предмет вивчення дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» охоплює теоретичні проблеми функціонування музеїв, закономірності процесів накопичення і збереження соціальної інформації, пізнання і передачі знань, які здійснюються за допомогою музеїв як пам'ятко-охоронних та пам'ятко - зберігаючих закладів, музейних предметів, процеси виникнення музею і музейної справи, проблеми екскурсійної діяльності. Об'єктом вивчення – є музеї як інформаційні центри культури та духовності, музейна справа, екскурсія, екскурсійна справа.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

включає в себе три змістові модулі: змістовий модуль 1 «Музеєзнавство як наукова система і навчальна дисципліна», змістовий модуль 2 «Організація роботи музеїв України», змістовий модуль 3 «Історія музейної справи в Україні». У першому, другому змістових модулях планується дати студентам комплекс тем, пов'язаних із виникненням музеїв як культурно-освітніх установ та розвитком музейного будівництва в світі та в Україні, методикою музеєзнавчої (музеологічної) науки. Третій змістовий модуль охоплює теоретичні питання та практичний досвід вітчизняних музеїв щодо створення музейних експозицій, налагодження їх екскурсійної і виставкової діяльності. Змістові модулі містять питання, пов'язані із веденням документації в музейних установах, запровадженням їх маркетингової діяльності та наданням музейних послуг, введенням новітніх технологій обслуговування споживачів музейних послуг.

Змістовий модуль 1

«Музеєзнавство та музейна справа» як наука і навчальна дисципліна.

Тема 1. Теоретичні основи музеєзнавства

Поняття «музеєзнавство», «музеологія». Об'єкт, предмет та структура наукової дисципліни. Методи музеєзнавства. Музейні установи в системі освіти, культури і туризму. Понятійно-категоріальний апарат музеєзнавства.

Тема 2 Класифікація музеїв.

Поняття «музей», «класифікація музеїв». Критерії класифікації. Генетична, типологічна, адміністративно-управлінська схеми класифікації музейних установ. Профілі, типи, види, статус музеїв. Історія виникнення музеїв у світі. Музеї одного об'єкту, скансени, музеї-заповідники в Україні.

Тема 3. Музейний фонд України. Фонди музею

Поняття «фонди музею», «музейний фонд України», пам'ятка» «музей». Склад фондів музею. Структура музейних фондів. Основні напрямки фондової роботи. Формування Музейного фонду України. Облік та передача, збереження Музейного фонду України. Пам'ятки Музейного фонду України в складі Державного реєстру національного культурного надбання. Консервація і реставрація пам'яток Музейного фонду України. Порядок вивезення пам'яток МФУ за межі України та страхування пам'яток. Закон України «Про музеї та музейну справу».

Змістовий модуль 2

Організація роботи музеїв України.

Тема 4. Основні напрями роботи музеїв. Фондова робота музею. Науково-дослідна, освітньо – масова (виховна) діяльність музейних установ. Комплектування облік і зберігання музейних фондів. Експозиційна та виставкова робота музеїв. Експертна (комерційна та фандрайзингова) діяльність музеїв.

Тема 5. Комплектування і зберігання музейних фондів.

Основні форми комплектування музейних фондів (польові дослідження та поточне комплектування). Наукове комплектування фондів музею (підготовчий етап, збирання матеріалів, наукове планування, наукова атрибуція). Категорії пам'яток (рухомі, нерухомі предмети, об'єкти). Облік музейних фондів. Первинна реєстрація пам'яток. Інвентаризація (кодифікація) пам'яток, розподіл їх у системі фондосховищ музейної установи. Вивчення музейних фондів (науково-дослідна робота в музеї). Каталогізація – етап обліку й оцінки матеріальних цінностей музейної установи. Робота із формування музейних каталогів. Збереження музейних фондів.

Тема 6. Державний облік музейних фондів та фондова документація.

Положення про Музейний фонд. Формування Музейного Фонду України. Облік музейних фондів та фондова документація. Надходження предметів у музеї та їх первісна інвентаризація. Наукова інвентаризація музейних предметів. Методика занесення предметів у наукові інвентарі музею. Нанесення на предмети облікових позначень. Документи обліку музейних предметів.

Змістовий модуль 3

Історія музейної справи в Україні.

Тема 7 Музейна справа в Україні. Національна музейна політика.

Поняття «музейна справа». Періоди розвитку музею як суспільної інституції. Теорія та практика музейної справи. Музеологія. Розвиток музейної справи в Україні у другій половині XIX на початку XX ст. Музейне будівництво радянської доби (1919-1991 рр.) Музей як соціокультурний інститут. Національна музейна політика. Музейна справа в системі культури незалежної України.

Тема 8. Музейна спадщина України. Нормативні документи про охорону музейної спадщини України. Нормативні документи про охорону музейної спадщини України. Закон України «Про музеї та музейну справу», Закони України про охорону археологічної та культурної спадщини Положення про Музейний фонд України». Уніфікований паспорт музею.

Тема 9. Система збереження музейних фондів.

Поняття «збереження музейних фондів», «зберігання музейних предметів». Температурно-зволожувальний режим. Захист від забруднювачів повітря. Світловий режим. Біологічний режим. Захист музейних фондів в екстремальних ситуаціях. Музейна практика зберігання станкового темперного живопису. Охорона, збереження і використання Музейного Фонду України.

Тема 10. Напрями оптимізації музейної справи в Україні. Музейний маркетинг. Нові інформаційні технології музейної справи. Музейна мережа. Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі України. Ринкові засади музейного менеджменту і маркетингу.

8. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				Теми об'єднаних лекцій	усього	у тому числі			
		лк	сем /пр.	лб	с.р.			лк	сем /пр.	лб	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
Змістовий модуль 1. Музеєзнавство та музейна справа» як наука і навчальна дисципліна.											
Тема 1. Теоретичні основи музеєзнавства	6	2	2	-	2	Тема 1. Теоретичні основи музеєзнавства	-	-	-	-	-
Тема 2. Класифікація музеїв.	10	2	2	-	6	Тема 2. Класифікація музеїв.	-	-	-	-	-
Тема 3 Музейний фонд України. Фонди музею	8	2	2	-	4	Тема 3 Музейний фонд України. Фонди музею	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Організація роботи музеїв України.											
Тема 4 Основні напрями роботи музеїв.	12	2	2	-	8	Тема 4. Основні напрями роботи музеїв.	-	-	-	-	-
Тема 5. Комплектування і зберігання музейних фондів.	10	2	2	-	6	Тема 6. Комплектування і зберігання музейних фондів.	-	-	-	-	-
Тема 6 Державний облік музейних фондів та фондова документація.	8	2	-	-	6	Тема 6 Державний облік музейних фондів та фондова документація.	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 3 Історія музейної справи в Україні											
Тема 7. Музейна справа в Україні. Національна музейна політика.	8	2	2	-	4	Тема7 Музейна справа в Україні. Національна музейна політика.	-	-	-	-	-
Тема 8. Музейна спадщина України	8	2	-	-	6	Тема 6. Музейна спадщина України	-	-	-	-	-
Тема 9 Система збереження музейних фондів.	10	2	2	-	6	Тема 9 Система збереження музейних фондів	-	-	-	-	-
Тема 10 Напрями оптимізації музейної справи в Україні	10	2	2	-	6	Тема 10 Напрями оптимізації музейної справи в Україні	-	-	-	-	-
Загальна сума годин (залік)	90	20	16	-	54	Загальна сума год. (залік)	-	-	-	-	-

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Музеєзнавство, музейна справа » як наука й навчальна дисципліна	2	
2	Класифікація музеїв.	2	
3	Музейний фонд України. Фонди музею.	2	
4	Основні напрями роботи музеїв: фондова, науково-дослідна, освітньо-виховна, експозиційно-виставкова.	4	
5	Облік музейних колекцій. зберігання, консервація і реставрація музейних зібрань	2	
6	Історія музейної справи в Україні	2	
7	Методологія музейної справи	2	
	Разом	16	

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Музейна мережа в Україні та її сучасний стан	2	
2	Музейна територія, архітектура будівель, обладнання	4	
3	Матеріально-технічне забезпечення музеїв	4	
4	Позамузейні форми музейних установ	4	
5	Науково-довідковий апарат музеїв.	2	
6	Створення музеїв типів, профілів у 1950-80-х рр.	4	
7	Видатні музеєзнавці УРСР та незалежної України	2	
8	Меценати українського музейництва	4	
9	Внесок земств та інших громадських організацій в розвиток музейної справи	2	
10	Музеєохоронна та збиральницька робота комісій Української Центральної Ради	2	
11	Розбудова мережі музеїв в Україні в роки Гетьманату Павла Скоропадського	2	
12	Діяльність уряду Директорії в музейній роботі	2	
14	Музейна справа в Західній Україні, Буковині та Закарпатті у 1920- 1930-х рр.	2	
15	Формування радянської системи музейного будівництва (20-30-ті рр. ХХ ст.)	4	
16	Музейне законодавство УРСР в 1950-1980-х роках	4	
17	Маркетинг в музейній справі України	2	
18	Менеджмент в музейній справі України	4	
19	Створення музейних автоматизованих інформаційних	4	

	систем в сучасній Україні		
	Разом	54	

Тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань
(Не передбачені навчальним планом)

9. Форми поточного та підсумкового контролю

Контроль знань студентів під час викладання дисципліни «Музеєзнавство та музейна справа» проводиться з метою оцінки навчальних досягнень студентів в оволодінні предметом згідно програми рівня досягнень, оцінки ефективності навчального процесу, підвищення мотивації до навчання. Система контролю має комунікативну спрямованість, що дозволяє визначити рівень сформованості навичок і вмінь студента. Визначення рівня досягнення та оцінювання результатів навчання здійснюється за допомогою поточного, модульного і підсумкового контролю:

- поточний контроль здійснюється за певною темою робочої програми дисципліни під час практичних занять у формі усного опитування (індивідуального, фронтального), оцінки участі у дискусії за питаннями для обговорення;
- модульний контроль здійснюється у формі підсумкової модульної роботи;
- підсумковий семестровий контроль здійснюється у формі заліку, який виставляється за результатами поточних і модульних контролів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль та самостійна робота												МКР	Сума
Теми 1-2		Теми 3-4		Тема 5		Тема 6		Теми 7-8		Теми 9-10			
АР	СРС	АР	СРС	АР	СРС	АР	СРС	АР	СРС	АР	СРС	20	100
6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7		

Примітка: АР – аудиторна робота (робота на практичному занятті),
СРС – самостійна робота студента.

Підсумковий бал (ПБ) за курс обчислюється за формулою: $ПБ = Б_{т1-2} + \dots + Б_{т11-12} + Б_{МКР}$, де: $Б_{т\dots}$ – кількість балів, отриманих за результатами аудиторної і самостійної роботи з теми; $Б_{МКР}$ – кількість балів, отриманих за виконання модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль (залік) – загальна сума балів 100

Загальна сума балів вираховується додаванням суми балів за три змістовні модулі та модульну контрольну роботу – 25+25+30+20= 100 балів

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Значення оцінки
90 – 100	зараховано
75-89	
60-74	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення:

Карта «Музеї України», «Музеї Полтавщини», довідники, відеопрезентації, нормативно-правова база музеєзнавства «Закон України «Про музеї та музейну справу», навчально-методичний комплекс дисципліни, портрети музеєзнавців України.

13. Інформаційні ресурси

Основна література:

- 1.Бабарицька В. Екскурсовознавство і музеєзнавство: навч. посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – К.: Альтерпрес, 2007. – 462 с.
- 2.Вайдахер Фрідріх Загальна музеєологія: Посібник / В. Лозинський та ін. (пер. з нім.). – Л.: Літопис, 2005. – 632 с.
- 3.Гончарова О.Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства. – К. вид-во Ліра-К, 2019. – 246 с.
- 4.Довжук І. В. Основи музеєзнавства: навч. посіб. – Луганськ: Східноукраїнський нац - й ун-т імені Володимира Даля, 2008. – 164 с.
- 5.Закон України «Про музеї та музейну справу» (за станом на 21 березня 2000 р.). – К.: Парламентське видавництво, 2000. – 19 с.;
6. Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України / І.Шидловський; за ред. Й.Царика. – Львів:ЛНУ ім. І.Франка, 2012. – 112 с.
- 7.Ключко Ю.М. Музеєзнавство [Текст]: словник - довідник / Ю.М. Ключко; Укр. центр культур. досліджень. – К.: НАКККіМ, 2013. – 77 с.
- 8.Музейна справа:навч. посіб. для студ. Вищих навч. заклад. / О.І.Сурмач. – Львів:ЛНУ ім. І.Франка, 2014. – 274 с.
9. Основи музеєзнавства: навч. посіб. для студентів вищих навч. заклад. / М.В. Белікова, В.М.Зайцева. – Запоріжжя:ТОВ»ЛПКС», 2015. – 180 с.

10. Основи музейної справи: навч.- метод. посіб. для студ. Соціально-гуманітарного факультету зі спец. «вчитель історії» / О.О. Салата (уклад.); Київ. Педагог. Ун-т ім. Б.Д. Грінченка. – К.: КМПУ, 2005. – 104 с.
11. Руденко С.Б. Музей як технологія. – К.: Знання, 2021. – 436 с.
12. Рутинський М.Й. Музеєзнавство: навч. посіб. / М.Й. Рутинський, О.В. Стецюк. – К.: Знання, 2008. – 428 с.
13. Сапожник Д.І. Музеєзнавство та музейно-виставкова справа [Текст] навч. посіб. / Сапожник Д.І.; Укоопспілка, Львів. комерційна академія. – Львів: Вид-во Львів. Комерц. Академії, 2013. – 239 с.
14. Словник-довідник термінології музейництва [Текст] / Роман Микульчак, Петро Слободян, Єлизавета Діденко, Тарас Рак; Нац. Ун-т «Львівська політехніка», техн. ком. стандартизації науч. техн. термінології м-ва екон. роз-ку і торгівлі та м-ва освіти і науки, молоді та спорту України. – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 126 с.
15. Філоненко І. М. Екскурсознавство і музеєзнавство [Текст]: Тексти лекцій для студ. геогр.- турист. спец. вищих навч. закладів / Філоненко Ірина Миколаївна. – НДУ імені М. Гоголя. – Ніжин: Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2010. – 127 с.
16. Шаповал Л. Місце народних музеїв у музейній мережі Полтавщини наприкінці ХХ – першій третині ХХІ ст. // Донеччина: природа, люди, культура. Пам'яті Віталія Циміданова. Управління культури і туризму. Донецька облас. Донецький обласний краєзнавчий музей. – Краматорськ: Вид-во ДОКМ, 2019. – С.21-26
17. Шевченко В.В. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. / В.В. Шевченко, І. М. Ломачинська; Відкр. міжнарод. ун-т роз-ку людини «Україна». Ін-т дистанц. навчання. – К.: Ун-т «Україна», 2007. – 288 с.
18. Якубовський В.І. Музеєзнавство [Текст]: навч. посіб.- практикум / В.І. Якубовський. – Кам'янець- Подільський: П.П. Мошак М.І., 2006. – 271 с.
19. Якубовський В. І. Музеєзнавство: Підручник. – Кам'янець - Подільський: ПП Мошак М. І. – 2010. – 352 с.

Додаткова література

1. Актуальні питання музейної та пам'ятко-охоронної діяльності [Текст]: Зб-к наук. праць [за матер. наук. практ. конф.] / Київ. нац. ун-т кул-ри і мистецтв. Каф. Історії України і музеєзнавства; [редкол.: Гончарова О.М. (голов. Ред.), Андрус Г.О., Ключко Ю.М.] – К.: Логос, 2014. – 157 с.
2. Ванцак Б. Подвижники українського музеєзнавства (Григорій Кир'яков, Федір Камінський, Катерина Скаржинська, Гнат Стеллецький)). – Б. Ванцак,

- О. Супруненко. – Полтава: Центр охорони та досліджень пам'яток археології, 1995. – 136 с.
3. Горовий А.В. Музеєзнавство в навчальному закладі [Текст] / Анатолій Горовий. – К.: Шкільний світ, 2011. – 116 с.
- 4.Музей і відвідувач [Текст]: методичні розробки, сценарії, концепції / Дніпропетр. іст. музей імені Д.І. Яворницького; упоряд. Капустіна Н.І., Гайда Л.О.; ред. колег.: Н.І.Капустіна, В.М. Бекетова, Ю.М. Малієнко; фотогр. Ю.В. Воротніков та ін. – Дніпропетровськ: [б. в.], 2005. – 148 с.
- 5.Музеї України. Довідник / Упор. Б. Ведибіда. – К.: Задруга, 1999. – 129 с.
- 6.Основи музейної справи: метод. реком. для студ. і магістрів мистецьких спец. / Н.О.Урсу, І.В. Березіна (уклад.); Кам'янець- Подільський нац.-й ун-т імені І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин: Абетка, 2009. – 47 с.
- 7.Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв. Посібник // Під редакцією В. Великочого, Н. Гасюк. Авторський колектив: П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів та ін. – Івано-Франківськ, Плай, 2005. – 64 с.
- 8.Маньковська Р.В. Музейництво в Україні. – К.: НАН України. Ін-т історії України. – 2000. – 140 с.
9. Мікроклімат музейних приміщень [Текст]: метод. посіб. / Нац. Наук. дослід. реставр. центр України., Фонд сприяння розв. Нац. худож. музею України; уклад.; В.Б. Довгалюк[та ін.] – К.: «Артанія Нова», 2006. – 108 с.
- 10.Музеї України ХІХ – поч. ХХ ст.: Зб-к наук. праць / Л.Д.Піскова, Л.Д. Піскова, Л.Д. Федорова (упоряд. текстів); Г.А. Скрипник та ін. (ред. кол.); НАН Укр. ІМФЕ ім. М. Рильського. – К., 2005. – 282 с.
11. Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ ст. – К.: Златограф, 2004. – 208 с.
12. Музейники ХХ століття – дослідники української сакральної культури / В. Колпакова (ред.). – К.:Видав. Дім «КМ Академія»,2008. - 560 с
- 13.Руденко С.Б. Музейна пам'ятка: соціокультурна сутність та місце в системі історико-культурних цінностей [Текст]: [монографія] / С. Руденко; Центр пам'яткознавства НАНУ та Укр. тов. - во охорони пам'яток історії та культури. – К.: НАКККіМ, 2012. – 119 с. 11.
- 14.Шаповал Л. Етнографічні колекції у музеях Полтавщини // Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Полтава, 12-13 травня 2016 року) за ред. М.В.Макарової. – Полтава:ПУЕТ, 2016. – С.207-210

15. Смоляницький Б.М. Застосування персональних ЕОМ у музейній справі. Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вузів. – Харків: Основа при ХДУ, 1993. – 151 с.

Електронні джерела:

1. Віртуальна екскурсія по музеях світу. – Режим доступу: [http: / libif.ua/publish2009/1249300238.html](http://libif.ua/publish2009/1249300238.html).
2. Кращі музеї світу – музейний простір України. – Режим доступу: [http: / prostir. museum/museums/ua/bestworld](http://prostir.museum/museums/ua/bestworld).
4. Метрополітен (Нью-Йорк, США). – Режим доступу: / [http: www. metmuseum.org](http://www.metmuseum.org); Музеї Великобританії. – Режим доступу: [http : www. museums. co. uk](http://www.museums.co.uk) ;Музеї Росії. – Режим доступу : [http : //www.museum.ru](http://www.museum.ru).
7. Національний заповідник «Софія Київська»(Київ). – Режим доступу: [http://nzsm k.org.ua/ukr/general/intro.html](http://nzsm.k.org.ua/ukr/general/intro.html).
8. Основи історичного музеєзнавства: Навчально-методичний комплекс нормативного курсу [Укладач проф. О.В. Потильчак. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 57 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http: www.npu.edu.ua/index.php?option=com_docman&task](http://www.npu.edu.ua/index.php?option=com_docman&task).